

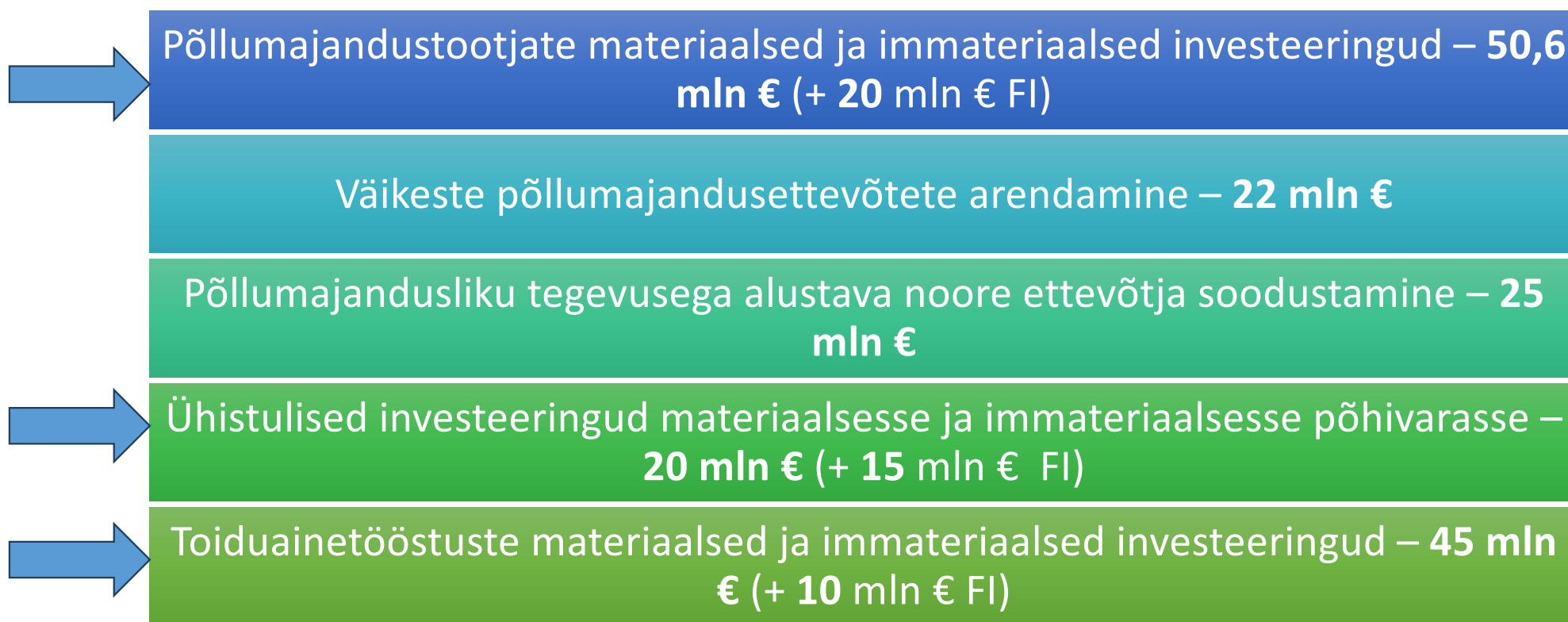
REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

EL ÜPP Eesti strateegikava 2023-2027

Põllumajanduse ja toidusektori investeeringud

Kristel Maidre, Janeli Tikk
Detsember 2023

Investeeringud 2024-2027

Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (1) Keskkonnainvesteeringud

Eesmärk on soodustada põllumajandustootmises ressursitõhusust, vältida jäätmete ja heitmete teket, vähendada tootmisest tulenevat negatiivset keskkonnamõju ja KHG heidet ning suurendada loomade heaolu ja bioohutust

Sihtrühm: põllumajandustootjad ja neid ühendavad tulundusühistud

Toetatavad tegevused: ehitiste ehitamine ja seadmete ostmine, mis on jaotatud **viie eesmärgi** vahel

Toetuse määr ja suurus:

- toetuse määr 50% abikõlblikest kuludest
- loomakasvatushoonete ehitamisel 60% abikõlblikest kuludest
- noortel põllumajandustootjatel kuni 70% abikõlblikest kuludest
- maksimaalne toetuse suurus programmiperioodi jooksul on 500 000 eurot
- minimaalne toetusmäär on 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest

Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (2)

1. Kliimamuutuste leevendamine ja nendega kohanemine, nt:

- investeeringud põllumajandusettevõtte keskkonnasõbralike taastuenergialahenduste rajamiseks, mille tootmisvõimsus ei ületa toetuse saaja aastast omatarbimist
- investeeringud energia kokkuhoiuks;
- täppisväetamise sensorsüsteemide ostmine;
- keskkonnasäästlike jahutusseadmete soetamine;
- loomakasvatushoonetele kliimaseadmete soetamine

Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (3)

2. Vee- ja õhukvaliteedi parandamine, muldade kaitse, nt:

- sõnniku- ja silohoidlate ehitamine, sõnnikuhoidla katmine ning sügavallapanuga lautade lekkekindla aluspinna rajamine;
- investeeringud sõnniku sisestuslaotuse seadmetesse;
- väljas peetavatele kariloomadele alaliste söötmis- ja jootmiskohtade väljaehitamine välialadel;
- investeeringud vee kokkuhoiuks ja taaskasutuseks katmikaladel
 - ✓ Niisutusinvesteeringute korral on abikõlblikud üksnes investeeringud, mis tehakse **olemasoleva** niisutussüsteemi **parendamise või tõhustamise eesmärgil**.
 - ✓ Investeering peab tagama vähemalt **10% veesäästu**.
 - ✓ Kui mõjutatakse veekogusid, mille seisnud ei ole hea, peab investeering tagama vähemalt 50% veekasutuse vähendamise.

Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (4)

3. Elurikkuse kaitse, nt:

- investeeringud uutesse keskkonnahoidlikesse taimekaitsetehnoloogiatesse, sh biotõrjetehnoloogiatesse;
- mehhaanilised umbrohutõrjeseadmed (sh umbrohuleegitid, -niidukid, -robotid, kuumaurutusseadmed, elektrilised umbrohutõrje seadmed, plasmakiiritusseadmed jne)
- taimekahjustajate monitooringu- ja hoiatussüsteemid

4. Karjatamise soodustamine, nt:

- varjualuste rajamine, mis kaitsevad loomi ilmastikutingimuste eest;
- karjamaade jootmissüsteemid;
- kogumis- ja karjaaiad, sh kiskjakindlad karjaaiad

Põllumajandustootjate materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (5)

5. Loomade heaolu ja bioturvalisus, nt:

- piimakarjakasvatuses noorloomade, lihaveise-, lamba- ja kitsekasvatuses, sea- ja linnukasvatuses loomakasvatushoonete ehitamine;
- loomakasvatushoone/rajatise või loomade pidamiseks piiritletud ala tarastamine;
- loomakasvatushoonet ümbritsevale territooriumile sisenemiseks pääsra rajamine (statsionaarsed desomatid, väravasüsteemid inimestele, veokitele jne);
- loomakasvatushoone ruumide, veokite ja haagiste pesemise ja desinfitseerimise seadmete soetamine, pesu- ja desorajatiste rajamine;
- korjuste hoiustamiseks enne kahjutustamisele viimist mõeldud ala rajamine loomakasvatushoonet ümbritsevast tarastatud territooriumist väljaspool;
- riietusruumide rajamine loomakasvatushoones.

Investeeringuid, mis tehakse bioturvalisuse tagamiseks toetatakse üksnes juhul, kui investeering tehakse ka loomade heaolusse.

Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (1)

Eesmärk on ühistegevuse soodustamine **tootmise ja töötlemise etapis** aitamaks kaasa põllumajandustootjate positsiooni parandamisele tarneahelas

Sihtgrupp: tulundusühistud ja tunnustatud TO-d ning nende valitseva mõju all olev ettevõtja

Toetavateks tegevusteks on **tootlikud ja roheinvesteeringud** masinatesse ja seadmetesse, ehitiste ehitamisse, turustus-struktuuridesse, uuenduslike toodete ja kõrvaltoodete, tootmisprotsesside ja tehnoloogiate väljaarendamisse, lisandväärtuse andmiseks kõigis tootmisahela etappides, tootmise digitaliseerimiseks.

Materiaalses põhivara investeeringuga võib kaasneda ka immateriaalsesse vara soetamine. Abikõlblikud on ka liisingumaksud, kui asja omandiõigus läheb toetuse saajale üle hiljemalt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse (2)

Toetuse määr ja suurus:

- toetuse määr on kuni 50% abikõlblikest kuludest (sõltub riigiabi erisätetest ja taotleja suurusel)
- toetuse suurus ühe taotluse kohta minimaalselt 150 000 eurot
- toetuse suurus programmiperioodi jooksul on 2,5 mln eurot ühe taotleja kohta

Hindamisel eelistatakse näiteks taotlejaid, kelle ettevõtte on tunnustatud mahepõllumajanduse valdkonnas ja kes toodab mahepõllumajanduslikke tooteid.

Ühistulised investeeringud materiaalsesse ja immateriaalsesse põhivarasse – suurprojekt

Avaneb kui sektor on valmis seda tegema

Suurprojekt on tunnustatud tootjaorganisatsiooni või nende liidu või tunnustatud tootjaorganisatsiooni valitseva mõju all oleva ettevõtja ühine investeerimisprojekt

Eesmärgiks on uue tervikliku põllumajandustoodete tootmisüksuse või töötlemisüksuse rajamine

Sihtrühm: tunnustatud tootjaorganisatsioonid või nende valitseva mõju all olev ettevõtja

Toetuse suurus:

- minimaalne toetuse suurus ühe taotluse kohta on **3 mln eurot** ja maksimaalne toetuse suurus kogu programmiperioodi jooksul on **10 mln eurot** ühe taotleja kohta
- toetuse määr kuni 50% abikõlblikest kuludest (sõltub riigiabi erisätetest ja taotleja suurusest)
- minimaalne toetuse määr on 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest

Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (1)

Avaneb
2024

Eesmärk on toidutööstuste majandusliku võimekuse ja konkurentsivõime tõstmine ning aidata kaasa keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele

Sihtrühm: majanduslikult jätkusuutlikud toidutööstuse ettevõtjad, kelle

- 1) põhitegevusala on toidu tootmine, v.a kala, vähilaadsete ja limuste töötlemine ja säilitamine - **juba tegutsev töötaja**
- 2) omatoodetud põllumajandustoodete või nende esmatöötlemisel saadud toodete müügitulu moodustas mõlemal majandusaastal üle 50% kogu tema müügitulust - **põllumajandustootja, kes hakkab tegelema töötlemisega**

Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (2)

Toetatavad tegevused:

- 1) **roheinvesteeringud**, mis aitavad kaasa keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide saavutamisele ning avaldab positiivset mõju keskkonnale (nt reoveepuhastus-, ventilatsiooni-, kütte- ja jahutussüsteemid, pesu- ja desinfitseerimistehnoloogiad)
- 2) **digitaliseerimist ja uute tehnoloogiate** kasutuselevõttu toetavad investeeringud, mis panustavad eelkõige toidu koostise parendamisse, toidu raiskamise vähendamisse, uute valguallikate ning innovaatiliste ja ohutute toidupakendite kasutusele võtmisesse, tootmise automatiseerimisse, toidu jälgitavuse parendamisse
- 3) **mikro- ja väikeettevõtjate** töötlemisse tehtavad investeeringud
- 4) **uue töötlemisüksuse rajamisele** suunatud investeeringud
- 5) **sisendite (sh energia) varustuskindluse** tagamiseks tehtavad investeeringud

Abikõlblikud on ka liisingumaksed, kui asja omandiõigus läheb toetuse saajale üle hiljemalt viimase toetusosa väljamaksmisest

Toidutööstuste materiaalsed ja immateriaalsed investeeringud (3)

Toetuse määr ja suurus:

- kuni 50% abikõlblikest kuludest (sõltub riigiabi erisätetest ja taotleja suurusest),
- minimaalne toetuse suurus on 15% abikõlblikest kuludest
- maksimaalne toetuse suurus 2 mln eurot ühe taotleja kohta programmiperioodil

Hindamisel eelistatakse taotlejaid, kelle:

- ettevõtte on tunnustatud **mahepõllumajanduse** valdkonnas ja kes toodab mahepõllumajanduslikke tooteid.
- investeering panustab **keskkonna- ja kliimapoliitika eesmärkide** saavutamisele (nt ringmajanduse tegevuskavaga, plastistrateegia, rohelepe, ÜRO kliimalepe, Eesti kliimapoliitika põhialused 2050 jms), sh ka **keskkonnanõuete täitmisesse**

Investeeringutoetuste rakendamine 2024

- Määrused valmivad 2024 I pa lõpuks
- Sekkumised plaanitud avanema II pa - sügisel
- Rakendatakse „pikka taotlusvooru“
- Taotluse esitamise eelduseks koolituse/infopäeva läbimine (roheinvesteeringud)
- Hinnatakse ettevõtja kestlikkust (majanduslik, keskkond, sotsiaalne) ja finantsvõimekust lisakapitali kaasata ning investeeringud ellu viia
- Vastavushindamine ehk hindamine toimub lävendi vastu
- Ehitiste puhul võimalik taotlemine mitmes etapis ?
- Suuremamahuliste investeeringute (sh ehitised) - hanked riigihangete registris

KOOSTÖÖ TARNEAHELAS

Tootjaorganisatsioonid – MIKS?

- Aitavad põllumajandustootjatel vähendada tehingukulusid ning teha koostööd oma toodete töötlemisel ja turustamisel
- Annavad põllumajandustootjatele parema ühise läbirääkimispositsiooni võimaldades:
 - koondada tarneid
 - parandada turustamist
 - pakkuda liikmetele tehnilist ja logistilist tuge
 - aidata kvaliteedijuhtimisega
 - soodustada teadmussiiret
- Saavad kasutada erandeid konkurentsireeglitest: TO võib oma liikmete nimel nende kogutoodangu või selle osaga seoses kavandada tootmist, optimeerida tootmiskulusid, viia põllumajandustooteid turule ja pidada läbirääkimisi põllumajandustoodete tarnelepingute üle

Tootjaorganisatsiooni majanduslik kasu tootjale

Turuosa – stabiilne ja parem juurdepääs turgudele - toodete turustamine, hind ja müügitingimused, madalamad tehingukulu; erinevad turustuskanalid (TO saab valida, kuhu müüa), toodete promotsioon ja otseturustus, tooted vastavalt turunõudlusele

Tootjate positsioon väärtusahelas – võimalik anda toodetele suuremat lisaväärtust ja seeläbi müüa suurema lisandväärtusega tooteid valitud turgudele (eksport), uued turustus-, turundus- ja finantsstrategiad, lisanduv sissetulek tootjatele, võrdsem läbirääkimispositsioon ostjatega

Majanduslike riskide maandamine – riskide vähendamine ühiste investeeringute kaudu ladustamisel, töötlemisel, parem turukindlus (kokkulepitud hinnad ja müügikogused), kindlustus (ventilatsiooni tõrgete vastus)

Paremad võimalused sisendite hankeks, parem info vahetus – väiksemad tehingukulud (hinna läbirääkimised, lepingute sõlmimised, info hankimine müüja kohta, tarnetingimused), parem juurdepääs finantsidele, infovahetus tootjatele (analüüsid, ülevaade standarditest), TA tegevused

Toodete turustamine ja turundamine muutub üha olulisemaks TO põhiülesandeks

Tootjaorganisatsiooni tunnustamine

Tunnustuse saamiseks peab põllumajandussektori tootjaorganisatsioon:

- olema **tootjate** algatusel loodud **juriidiline isik** või juriidilise isiku selgelt määratletud osa
- koosnema **konkreetse põllumajandussektori** tootjatest ja tegutsema nende juhtimisel
- tegelema **vähemalt ühe tegevusega**:
 - ühine töötlemine
 - ühine turustamine, sh ühine müügiplatvorm ja transport
 - ühine pakendamine, märgistamine ja reklaamimine
 - ühine kvaliteedikontroll
 - ühine seadmete ja hoidlate kasutamine
 - sisendite ühishanked
 - tootmisega otseselt seotud jäätmete ühine käitlemine vms
- on **miinimum arv liikmeid** ja/või mis tagab oma tegutsemispiirkonnas **turustatava toodangu miinimumkoguse või -väärtuse**
- **suudab tegevused nõuetekohaselt ellu viia** - tal on piisavalt inimressursi, seadmeid ja tehnikat liikmete kasutusse andmiseks või pakkumise koondamiseks
- on põhikiri, mis annab liikmetele võimaluse organisatsiooni **demokraatlikult kontrollida**

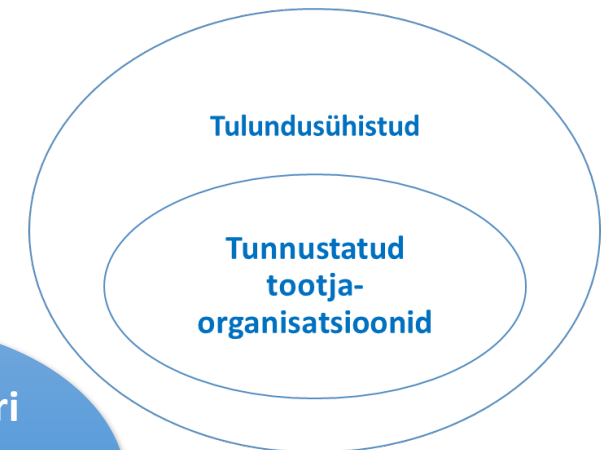
(EL) 1308/2013 artiklid 152-154

Tootjaorganisatsiooni tunnustamine Eestis

Tootjaorganisatsiooni tunnustamist võib taotleda äriregistrisse kantud tulundusühistu või Eestis asuv Euroopa ühistu, kes:

- koosneb vähemalt **10 sõltumatust liikmest**
- kolme majandusaasta keskmisena turustatud põllumajandustoodete väärtus on vähemalt:
 - 1) puu- ja köögivilid 100 000 eur
 - 2) kartul 3 000 000 eur
 - 3) teravili, sh õlikultuurid ja kaunvili 6 000 000 eur
 - 4) sealiha 7 000 000 eur**
 - 5) veiseliha 500 000 eur
 - 6) lamba- ja kitseliha 120 000 eur
 - 7) muud põllumajandustooted 100 000 eur
- piima ja piimatootete sektor - tarnib kalendriaasta jooksul vähemalt 5% Eesti toorpiima kogusest

Sealiha sektori
ettepanek: 6
liiget ja 4 mln
eurot

Tunnustatud tootjaorganisatsioonid – detsember 2023

- SCE Epiim
- TÜ Muhu Liha (lambaliha osas)
- TÜ Epiko
- Rakvere Lihaühistu
- Eesti Lihaveisekasvatajate Ühistu
- Saaremaa Piimaühistu

Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetus (1)

Eesmärk on toetada tunnustatud tootjaorganisatsioone (TO) oma juhtimisvõimekuse tõstmisel ning seeläbi tagada nende jätkusuutlik areng

Sihtgrupp: tunnustatud TO

Toetatavad tegevused: tunnustatud TO-de edasisele arendamisele suunatud tegevused, millest **vähemalt 30% peavad olema keskkonna-, kliima- või innovatsioonialased arendamistegevused**, mis kirjeldatakse toetuse taotlemiseks esitatavas **tegevuskavas**

Tegevuskava esitatakse kuni 3 aastaks ja seal kirjeldatakse TO arendamiseks planeeritavad tegevused ning eesmärgid

Tunnustatud tootjaorganisatsioonide arendamise toetus (2)

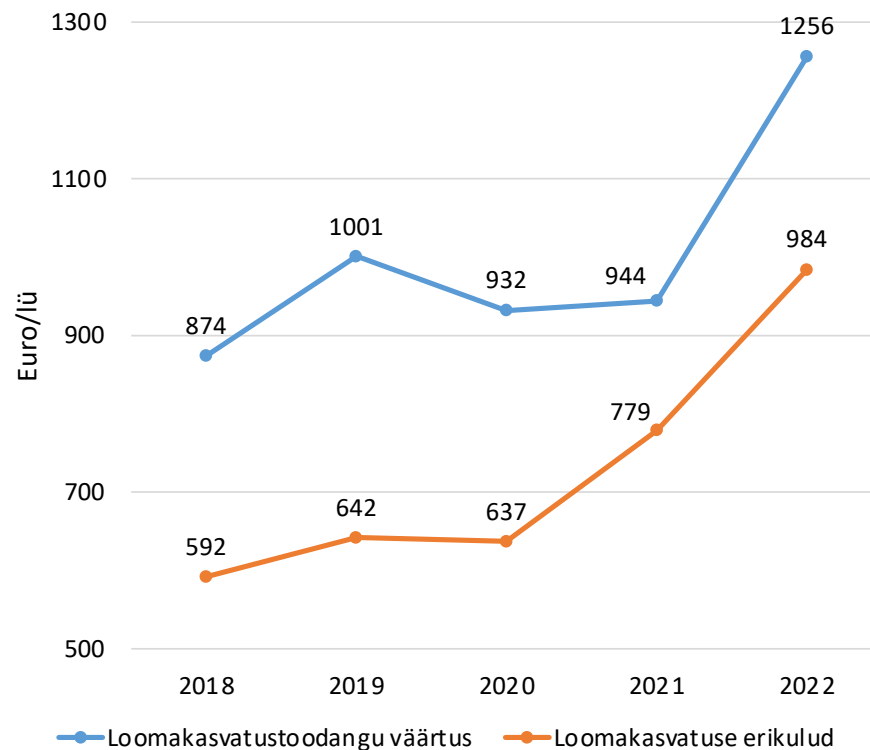
Toetuse suurus arvutatakse maksetaotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu alusel

- **Toetuse määr on 10% taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulust.** Toetuse maksimaalne suurus on 100 000 eurot aastas ja 225 000 eurot programmiperioodi jooksul.
- Toetust antakse tegevuskava alusel iga-aastaste maksetena **kuni kolme aasta eest viie aasta jooksul arvates tema esmakordsest tunnustamisest**, ja toetus väheneb järk-järgult:
 - Kui taotleja toetuse taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu on **kuni üks miljon eurot, vähendatakse** tema toetuse määra järk-järgult igal järgneval aastal **0,5 protsendipunkti võrra (9,5%, 9%)**.
 - Kui taotleja toetuse taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu on **üle ühe miljoni euro, vähendatakse** tema toetuse suurus järk-järgult igal järgneval aastal **25 000 euro võrra**.

Majanduslik kestlikkus

Seakasvatus

Loomakasvatustoodangu väärtus ja erikulud

2018–2022 oli loomakasvatustoodangu väärtus ja ka erikulud kõige madalamal tasemel 2018. aastal ning kõige kõrgem 2022. aastal

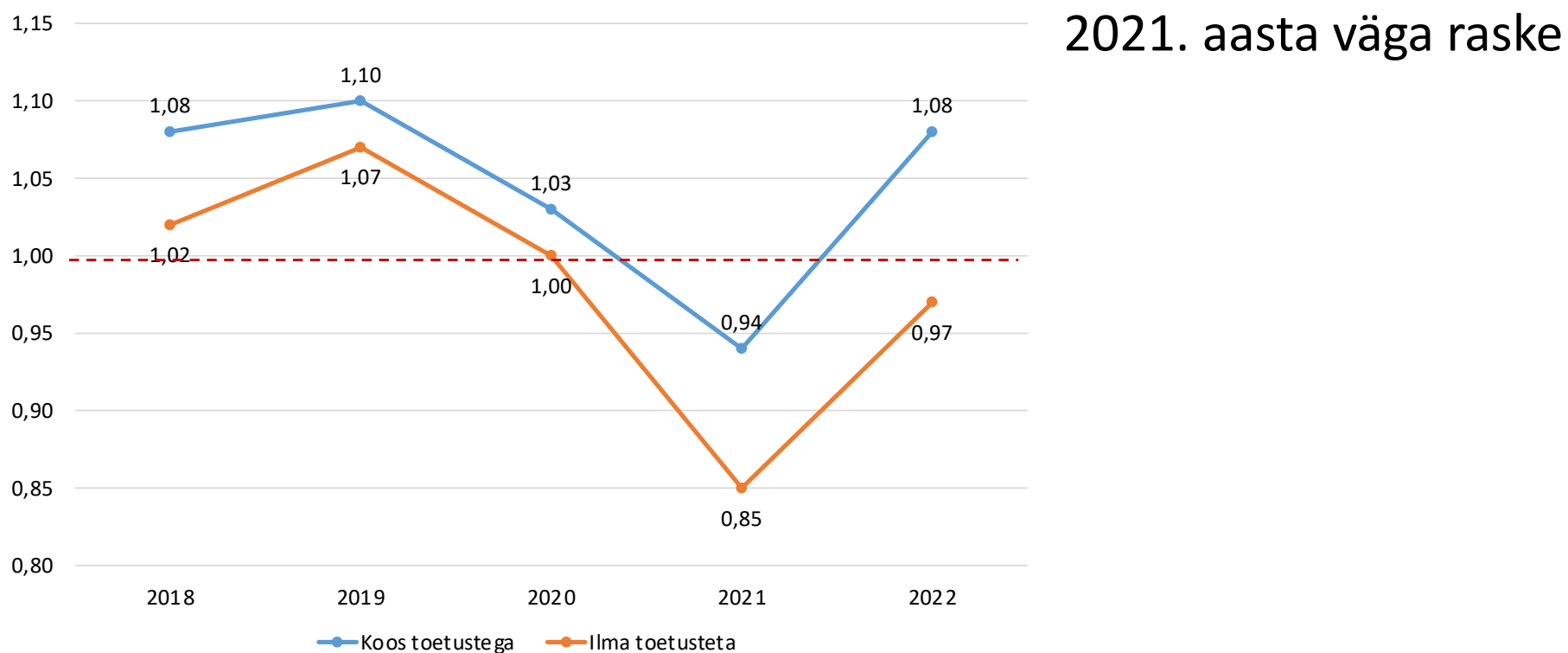
Võrreldes 2021. aastaga suurenes:

- loomakasvatustoodangu väärtus 33%
- loomakasvatuse erikulud 26%

2021. aastal toodangu väärtuse ja erikulude vahe kõige väiksem

Seakasvatus

Kogutoodangu suhe kogukuludesse

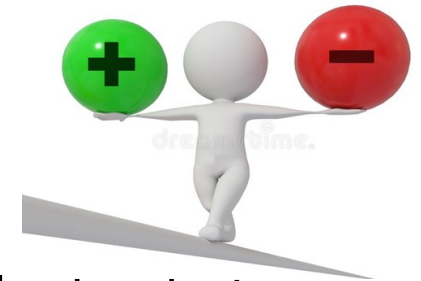

EBAUSAD KAUBANDUSTAVAD TOIDUTARNEAHELAS

Põllumajandustoote ja toidu tarneahelas ebaausa kaubandustava tõkestamise seadus (PTEKS)

- Direktiivi (EL) 2019/633, mis käsitleb põllumajandustoodete ja toiduainete tarneahelas ettevõtjate vahelistes suhetes esinevaid ebaausaid kaubandustavasid, **eesmärgiks on kehtestada liidu kaitse miinimumstandard ja ühtlustada liikmesriikide erinevad meetmed, mis käsitlevad ebaausaid kaubandustavasid**
- Direktiivi võeti üle põllumajandustoote ja toidu tarneahelas ebaausa kaubandustava tõkestamise seadusega, mille eesmärgiks on **kaitsta põllumajandustoote ja toidu müüjaid ostjate ebaausate kaubandustavade eest**

Direktiiv/seadus – mis erineb?

- **Seaduse reguleerimisala** – ebaaus kaubandustava on ebaaus kaubandustava olenemata, milline on koostööpartneri majanduslik positsioon ehk kaitstakse põllumajandustoodet ja toitu müüvaid ettevõtjaid ostjate ebaausate kaubandustavade eest
- Seaduses **ei eristata riknevaid põllumajandustooteid ja toitu** –
 - Maksetähtajad – kohaldatakse kõigi põllumajandustoodete ja iga toidu puhul 30-päevast maksetähtaega
- Seadusesse lisati **juurde täiendavalt üks tingimuslikult keelatud kaubandustava:**
„Nõuda müüjalt üksnes **teatud tüüpi, kuju ja suurusega veopakendi kasutamist**, kui põllumajandustootet ja toidu käitlemist reguleerivas õigusaktis ei ole sätestatud teisiti“ – see kaubandustava on keelatud juhul kui eelnevalt ei ole selles kirjalikult taasesitamist võimaldavas vormis selgelt ja ühemõtteliselt kokku lepitud

Põllumajandustoote ja toidu tarneahelas ebaausa kaubandustava tõkestamise seadus (PTEKS)

- Seadusega luuakse põllumajandustoote ja toidu tarneahelas ettevõtjatevahelistes suhetes esineva ebaausa kaubandustava tõkestamise alused
- Loetletud on **16 ebaausat kaubandustava**, millest:
 - **9** on igal juhul ja alati keelatud
 - **7** on keelatud juhul, kui eelnevalt ei ole nendes kirjalikult taasesitamist võimaldavas vormis selgelt ja ühemõtteliselt kokku lepitud

Keelatud ebaaus kaubandustava

- **Maksetähtaeg** pikem kui 30 päeva
- **Tasu**, mis ei ole seotud põllumajandustoote ja toidu **müügiga**
- Maksed põllumajandustoote ja toidu **raiskumineku või kao** eest
- **Keelduda põllumajandustoote ja toidu ostmisest** kui oma lepingulisest kohustusest **lühikese etteteatamisega**
- **Ühepoolset** muuta põllumajandustoote ja toidu **tarnelepingu tingimusi**
- Jätta andmata müüjaga sõlmitud tarnelepingu tingimuste kohta **kinnituskiri**
- Ebaseaduslikult saada müüja **ärisaladust** ning seda kasutada või avalikustada
- Ähvardada müüjat **kaubanduslike survemeetmete** rakendamisega või rakendada müüja vastu suunatud **kaubanduslikke survemeetmeid**
- Nõuda müüjalt **kliendikaebuse läbivaatamisega** seotud kulude hüvitamist

Tingimuslikult keelatud ebaaus kaubandustava

- **Tagastada** müüjale müümata jäänud põllumajandustoote ja toit **ilma müümata jäänud põllumajandustoote ja toidu või nende kõrvaldamise eest maksmata**
- Nõuda müüjalt **tasu põllumajandustoote ja toidu ladustamise, väljapanemise, kaubaloetellu lisamise või turul kättesaadavaks tegemise eest**
- Nõuda müüjalt müügiedenduse käigus müüdava põllumajandustoote ja toidu **allahindluse kulude katmist**
- Nõuda müüjalt müüdava põllumajandustoote ja toidu **turundamise kulude katmist**
- Nõuda müüjalt müüdava põllumajandustoote ja toidu **turustamise kulude katmist**
- Nõuda müüjalt põllumajandustoote ja toidu müügiks kasutatavate **müügialade kordaseadmise eest personalikulude katmist**
- Nõuda müüjalt üksnes **teatud tüüpi, kuju ja suurusega veopakendi kasutamist**, kui põllumajandustoote ja toidu käitlemist reguleerivas õigusaktis ei ole sätestatud teisiti

Järelevalve

- Riiklikku ja haldusjärelevalvet seaduse täitmise üle teostab **Konkurentsiamet**
- Konkurentsiametil on õigus ebaausa kaubandustava esinemise uurimiseks nõuda, et **ostja ja müüja esitaksid asjakohase teabe**
- Konkurentsiamet võib ostjale või müüjale **teha ettekirjutuse**
- Riikliku või haldusjärelevalve algatamise taotluse võib Konkurentsiametile esitada – **müüja, tootjaorganisatsioon või tulundusühistu** oma liikme nimel, **müüjaorganisatsioon, organisatsioonide liit** oma liikme või selle liikme nimel, **muu organisatsioon**, kes tegutseb mittetulundusühinguna ja kellel on õigustatud huvi esindada müüjat
- Konkurentsiamet teeb ebaausa kaubandustava tõkestamiseks **koostööd** EL liikmesriikide määratud ebaausa kaubandustava tõkestamise eest **vastutavate asutustega ja Euroopa Komisjoniga**

REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM